

**Навчально-методична лабораторія гуманітарних дисциплін**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**  
**щодо проведення I - II етапів Всеукраїнської олімпіади з історії**  
**у 2015-2016 н. р.**

Навчально-методична лабораторія гуманітарних дисциплін кафедри гуманітарної освіти Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти **інформує, що II етап Всеукраїнської олімпіади з історії у 2014/2015 навчальному році проводитиметься за завданнями, розробленими ДОШПО.**

Надсилаємо методичні рекомендації щодо підготовки та організації II-III етапів Всеукраїнської олімпіади з історії для учнів 8-11 класів, які повинні стати основою для складання завдань на I (шкільний) етап олімпіад.

Зміст завдань буде врахувати наступне.

**1. Обсяг навчального матеріалу.**

При підготовці до вирішення завдань з історії на олімпіадах необхідно враховувати тематику навчального матеріалу з історії України та всесвітньої історії, **вивченого учнями відповідного класу на час проведення відповідного етапу олімпіад та зміст історії України і всесвітньої історії за попередні класи** (наприклад, для учнів 8 класу: історія України - за весь курс 7 класу; всесвітня історія – за весь курс 6 класу («Всесвітня історія. Історія України») та «Історія середніх віків» за весь курс 7 класу).

Наголошуємо, що у 2015/2016 навчальному році учні 8 - 9 класів навчаються за програмою «Історія України. Всесвітня історія. 5–9 класи» (К., Перун, 2005) зі змінами і доповненнями (2009-2010 р.р.), тому **завдання будуть складені за цією програмою** (*дивіться посилання: Перелік навчальних програм, підручників і навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в основній і у старшій школах у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням українською мовою у 2015/2016 навчальному році*).

Для **10–11 класів** рівня стандарту та академічного рівня чинними є програми «Історія України. 10–11 класи» (52 години на рік, 1,5 години на тиждень) авторів Пометун О. І., Гупана Н. М., Фреймана Г. О.; для класів історичного профілю чинними є програми «Історія України. 10–11 класи» (140 годин на рік, 4 години на тиждень) авторів Кульчицького С. В., Лебедевої Ю. Г.

Для вивчення всесвітньої історії діючими є програми «Всесвітня історія. 10–11 класи (рівень стандарту / академічний рівень)» колективу авторів під керівництвом Ладиченко Т. В. - 5 годин на рік (1 година на тиждень).

Для класів історичного профілю діючою є програма зі всесвітньої історії (автори Ладиченко Т. В., Черевко О. С., Камбалова Я. М.), що розрахована на 3 години на тиждень (по 105 годин на рік у 10 та 11 класах).

При організації навчального процесу із курсів історії України та всесвітньої історії учитель повинен дотримуватися **принципу синхронності, паралельності та хронологічної послідовності**, так як завдання будуть орієнтовані саме на ці принципи змісту шкільної історичної освіти.

Усі вказані програми розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України, на сайті ДОППО у розділі «Навчально-методична робота» («Історія, правознавство і суспільні дисципліни» («Методичний сайт Людмили Базилевської»), надруковані у фахових виданнях попередніх років та журналі «Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання, № 9, 2015 тощо.

Разом з тим, нагадуємо, що на «Методичному сайті Людмили Базилевської» (<http://bazilevskaya.jimdo.com/>) вказані **орієнтовні тематичні та хронологічні рамки програмного матеріалу**, вивченого з історії на час проведення II етапу Всеукраїнської олімпіади, що **повинні бути відкорегованими** на місцях до моменту проведення олімпіад.

*Витяг із таблиці сайту:*

<i>Етап олімпіади/ предмети</i>	<i>Історія України</i>	<i>Всесвітня історія</i>
	<b>8 клас</b>	
II етап (районний, міський)	<b>т. 1 – 2</b>	<b>т. 1 – 3</b>
	<b>9 клас</b>	
II етап (районний, міський)	<b>т. 1 - 2</b> (до Кирило - Мефодіївського товариства)	<b>т. 1 – 2</b> (до революції 1848-1849 р.р.)
	<b>10 клас</b>	
II етап (районний, міський)	<b>т. 1–2</b> (до початку Української революції)	<b>т. 1 – 2</b>
	<b>11 клас</b>	
II етап (районний, міський)	<b>т. 1 – 2</b>	<b>т. 1 – 2</b>

## **2. Зміст завдань**

Перш за все, завдання з історії до II етапу олімпіади будуть враховувати навчально-предметні учнівські компетенції: хронологічні, просторові, інформаційні, аксіологічні, логічні, формування яких передбачене навчальною програмою. Вони будуть укладені з урахуванням нових тенденцій історичної освіти і забезпечувати можливості якнайповнішого розкриття здібностей учасників, виявлення їх здатності до історичного пізнання та творчого осмислення минулого.

Разом з тим, завдання будуть спрямовані на опрацювання (аналіз, застосування, оцінка) історичних джерел і документів, порівняння, співставлення, обґрунтування власного ставлення учня, його позиції, оцінки щодо історичної події, явища, діяча, тести виступають лише як частина прийомів контролю.

Слід пам'ятати, що зміст завдань для учнів 10 – 11 класу орієнтує на знання змін, що відбулись у програмі та термінології з історії України для учнів цих класів. А саме:

- до теми «**Соціально-економічні перетворення в Радянській Україні (1929—1938 рр.)**» додається тема «Голодомор 1932- 1933 років – геноцид українського народу»;

- до теми «Україна в роки Другої світової війни (1939—1945 рр.). Велика Вітчизняна війна (1941—1945 рр.)» додається тема «Проголошення Акту відновлення Української Держави 30 червня 1941 р.»;

- до теми «Україна в перші повоєнні роки 45 — початок 50-х рр.)» додається тема «Національно-визвольний рух 1944 – 1954 рр.».

Додаток до теми:

«Україна в роки Другої світової війни (1939—1945 рр.)»

(подано за матеріалами  
«Офіційний веб-сайт Українського  
інституту національної пам'яті»:

<http://www.memory.gov.ua/news/metodichni-materiali-do-vidznachennya-dnya-pam-yati-ta-primirennya-ta-70-i-richnitsi-dnya-perem>)

#### Термінологічний словник Другої світової війни

<b>Некоректний термін/словосполучення</b>	<b>Коректний термін/словосполучення</b>
Велика Вітчизняна війна	Німецько-радянська війна
Україна у Великій Вітчизняній війні	Україна у Другій світовій війні
Фашистська Німеччина	Нацистська Німеччина/Третій Райх
Фашистський блок/фашистські сателіти	Країни «вісі»/союзники Німеччини
Німецько-фашистські загарбники	Нацистські окупанти
Фашистські посібники/посіпаки	Колабораціоністи
Визволення України від фашистських загарбників	Вигнання з України нацистських окупантів
Велика Перемога над фашистською Німеччиною	Перемога над нацизмом у Європі

Вивчаючи теми, пов'язані з Голодомором, вчитель має керуватись Законом України «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні» (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 50, ст.504*), де вказується на те, що «Голодомор визнається актом геноциду Українського народу як наслідок зумисних дій тоталітарного репресивного сталінського режиму, спрямованих на масове знищення частини українського та інших народів колишнього СРСР».

**Практика проведення інтелектуальних змагань, зокрема олімпіад, свідчить про те, що готуючись до них, слід зосередити увагу на ключових елементах навчальних програм з історії та вимогах до умінь учнів, які вмiшатимуть:**

- 1) хронологію історичних подій, явищ та процесів; послідовність та синхронність історичних подій, закономірність та зв'язок між ними; групування фактів за вказаними ознаками;
- 2) визначення історичних понять, термінів, завдання на вміння оперувати новими поняттями та аналізувати їх, доречно їх вживати;

- 3) *роботу з різними видами карт* (тематичними, схематичними, картами із творчими завданнями (з використанням історичних атласів), у яких зняті прямі підказки, співвіднесення історичних подій до визначеного місця, орієнтація по карті за допомогою різноманітних вправ, порівняння деяких карт, локалізація історико-географічних об'єктів на карті та співвіднесення їх із вказаними подіями);
- 4) *персоніфікацію історичних подій* (характеристика ключових історичних діячів, описання їх діяльності, впізнання за портретами та фотографіями, оцінювання впливу історичного діяча на хід історичних подій);
- 5) *роботи з історичними документами та іншими документальними джерелами* (їх критичним аналізом, дослідженням, припущеннями, конкретизацією подій, опрацювання фрагментів історичних джерел);
- 6) *творчі види діяльності* (вміти переконувати, доводити свою точку зору, аргументувати і опонувати, робити висновки, самостійно шукати відповіді на питання, бачити протиріччя; складати схему, план явища чи події, складати розповідь від імені очевидця чи учасника події);
- 7) *розв'язок історичних завдань*, які потребують пояснень, наведення прикладів і аргументів, завдань на складання есе, історичних портретів, визначення правильності складених документів, уміння відстежувати сучасні політичні та суспільні події в Україні і давати їм оцінку, проводячи паралелі із минулим тощо;
- 8) *завдання на опрацювання візуальних джерел та уміння розпізнавати пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва* (вміння їх розпізнавати і використовувати ознаки-підказки, визначати архітектурно-мистецькі стилі різних епох та знаходити їх відмінності, вказувати на їх значення для культурної спадщини України).

### 3. Структура завдань

Структуру комплексу завдань, типологію завдань та рівень їх складності буде орієнтовано на структуру завдань обласних та республіканських олімпіад попередніх років.

Тести, як основа завдань, передбачатимуть не лише один варіант вибору правильної відповіді, а й завдання на встановлення відповідності, на встановлення правильної послідовності; завдання з короткою відповіддю множинного вибору, питання із відкритою відповіддю (у форматі ЗНО відповідно до сертифікації, розробленої УЦОЯО).

Нагадуємо, що завдання повинні *бути підібрані коректно* (для всіх класів всі однорідні та правдоподібні), *мати чітке і зрозуміле, без двозначних формулювань запитання, носити різну складність* (оптимальні та складні) і відповідати вимогам Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (наказ Міністерства освіти і науки України № 996 від 30.08.2011 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти») та співвідноситись з відповідними вимогами до рівнів навчальних досягнень.

При складанні завдань до I (шкільного) етапу олімпіад необхідно врахувати таке:

**Завдання не повинні стосуватися матеріалу, який не має великого історичного знання, не містити помилок історичного змісту, не бути переобтяжені фактичним та хронологічним матеріалом. Запитання і тести не повинні містити взаємопов'язаних завдань, де зміст одного завдання є підказкою для відповіді іншого, із тексту**

запитання необхідно виключати всі вербальні асоціації, що можуть допомогти у розв'язанні завдання.

Запитання, яке містить пошуки вказаної/вказаних відповідей повинні бути сконструйовані так, щоб лише один варіант правильної відповіді був правильним, частково правильні відповіді мають бути виключені із їх набору.

Водночас, акцентуємо увагу на тому, що завдання для учасників олімпіади I (шкільного) етапу треба створити так, аби всі її учасники були у рівних умовах (тобто, завдання для кожної паралелі однакові на всіх, без вибору варіантів).

#### **4. Критерії перевірки та оцінювання завдань**

Для перевірки олімпіадних робіт потрібно передбачити відповідні критерії їх оцінювання, обговорити комісією кількість максимальних балів за кожне завдання та вказувати їх у кожному завданні.

Для швидкої та якісної перевірки завдань бажано створити для учнів окремих бланк, котрий буде призначений для заповнення відповідей (бланк відповідей). Це дасть можливість учням 11 класу психологічно налаштуватись у майбутньому на державну підсумкову атестацію та ЗНО. Після виконання робіт необхідно зібрати бланки для відповідей на перевірку та оцінювання. **Відповіді учнів необхідно оцінювати у день проведення олімпіади та результати заносити до протоколу.**

На виконання кожного варіанту завдань для учнів певного класу потрібно відвести таку максимальну кількість часу, за яку учневі необхідно встигнути відповісти на поставлені запитання (наприклад, 1,5 – 2 астрономічні години по 60 хвилин кожна) та обов'язково зафіксувати цей час у завданнях. Це дасть можливість учневі раціонально розподілити час на виконання робіт.

Якщо виникає потреба у якихось особливих помітках (значки чи мітки, наприклад, \* чи **→**) у ході виконання завдань, то їх обговорення треба винести на початок роботи та прокоментувати.

#### **5. Визначення переможців**

При визначенні переможців змагань необхідно дотримуватися пункту 5.4 чинного Положення, зокрема, що переможцем не може бути учасник, який за сумарним результатом у всіх обов'язкових турах відповідного етапу олімпіади набрав менше, ніж третину від максимально можливої сумарної кількості балів.

*Матеріали підготувала Людмила Базилевська,  
завідуюча НМЛ гуманітарних дисциплін ДОІППО*